

HANDLEIDING

'KOFFERS VOL VERHALEN'

AIRBORNE MUSEUM

HARTENSTEIN

© 2018 Airborne Museum

Inhoud

1. Introductie	p. 3
2. Voorbereiding	p. 4
3. Bezoek aan het Airborne Museum	p. 5
4. Verwerkingslessen	p. 6
5. Museuminspecteurs	p. 7
Bijlage 1: Werkbladen verwerkingsles	p. 8
Bijlage 2: Beknopte achtergrondinformatie	p. 13

1. Introductie

Voor u ligt de handleiding bij het project 'Koffers vol verhalen' van Airborne Museum Hartenstein te Oosterbeek. Tijdens dit project maken uw leerlingen kennis met de Slag om Arnhem door de ogen van burgers en soldaten die deze slag hebben meegemaakt. De leerlingen zullen zien dat geschiedenis vaak gaat over heel gewone mensen die in een heel ongewone tijd leefden. De verhalen van de burgers en soldaten vormen samen de geschiedenis van de Slag om Arnhem.

Met een koffertje vol informatie van een ooggetuige van de Slag om Arnhem, gaan de leerlingen twee aan twee op onderzoek uit in het museum. Om het bezoek goed te laten verlopen, vragen we u de leerlingen voor te bereiden. In deze handleiding treft u hier suggesties voor aan.

Daarnaast doen we enkele suggesties voor een verwerkingsles waarin de leerlingen hun ervaring in het museum onder woorden kunnen brengen.

Doel

Wat de leerlingen weten na het doen van het project 'Koffers vol verhalen':

- de leerlingen kennen de hoofdlijnen van de Slag om Arnhem.
- de leerlingen maken kennis met persoonlijke verhalen van ooggetuigen van de Slag om Arnhem.

Doelgroep

Dit project is beschikbaar voor leerlingen uit groep 5/6 en 7/8 van het basisonderwijs.

Kerdoelen en canonvensters

In het project komen verschillende kerndoelen in meer of mindere mate aan bod. De belangrijkste kerndoelen die aan de orde komen zijn:

Nederlands:

Kerdoel 4: de leerlingen leren informatie te achterhalen in informatieve en instructieve teksten waaronder schema's, tabellen en digitale bronnen.

Oriëntatie op jezelf en de wereld, domein Tijd:

Kerdoel 51: de leerlingen leren gebruik te maken van eenvoudige historische bronnen en ze leren aanduidingen van tijd en tijdsindeling te hanteren.

Kerdoel 52: de leerlingen leren over kenmerkende aspecten van de tijdvakken.

Kunstzinnige oriëntatie:

Kerdoel 54: de leerlingen leren beelden, taal, muziek, spel en beweging te gebruiken om er gevoelens en ervaringen mee uit te drukken en om er mee te communiceren.

Kerdoel 56: de leerlingen verwerven enige kennis over en krijgen waardering voor aspecten van het cultureel erfgoed.

2. Voorbereiding

In het museum gaan de leerlingen in tweetallen aan de slag. Om de tijd in het museum zo doelmatig mogelijk te gebruiken, vragen we u op school alvast tweetallen te maken.

We stellen het op prijs als u het volgende voor het bezoek aan het museum met de leerlingen wilt bespreken:

- Je mag wel praten, maar niet schreeuwen;
- Je mag wel lopen, maar niet rennen;
- Je mag wel alles goed bekijken, maar niet overal aankomen. Sommige dingen in het museum zijn erg kwetsbaar en gaan snel kapot;
- Je mag wel foto's maken, maar alleen zonder flits;
- Je mag niet eten en drinken in het museum, ook geen kauwgom.

Voordat de leerlingen het museum bezoeken is het raadzaam dat ze enige kennis hebben over:

- de hoofdpunten van de Tweede Wereldoorlog.
- de Slag om Arnhem. Verderop in dit document kunt u informatie vinden over de Slag om Arnhem.

Mogelijke zaken die u met de leerlingen kunt bespreken vooraf zijn:

- Wie is al eens in het Airborne museum geweest?
- Wat kan je over het museum vertellen?
- Wat is er tijdens de Tweede Wereldoorlog gebeurd?
- Wat weet je van de Slag om Arnhem en/of Operatie Market Garden?
- Heeft je opa en/of oma de oorlog meegemaakt? En de Slag om Arnhem?
- Wat zal de titel 'Koffers vol verhalen' betekenen?
- Wie houdt er een dagboek bij? En waarom?

Er is ook beeldmateriaal beschikbaar om met de leerlingen te bekijken als voorbereiding op het bezoek aan het museum.

- De aflevering 'Een brug te ver' van Vroeger & Zo gaat over de Slag om Arnhem. Deze aflevering kan bekeken worden via www.vroegerenzo.nl
- Aflevering 9 'Arnhem' van de NPS Jeugdserie '13 in de oorlog' kan ook als voorbereiding dienen.

3. Bezoek aan het Airborne Museum

Duur

Het programma Koffers vol verhalen duurt circa 2 uur en bestaat uit de volgende onderdelen:

- Introductie over de Slag om Arnhem – 20 minuten
- Uitleg over de koffers – 10 minuten
- Koffers vol verhalen – 45 minuten
- Nabespreking – 15 minuten
- Gezamenlijk bezoek aan de experience – 30 minuten

Inhoud

Na een introductie en uitleg in de educatieve ruimte van het museum gaat de klas in tweetallen uit elkaar. Ieder tweetal krijgt een koffer mee. In de koffer bevinden zich enkele voorwerpen en opdrachten. In iedere koffer staat één ooggetuige van de Slag om Arnhem centraal. De leerlingen gaan met hun koffer door het museum en voeren de opdrachten uit.

Ze maken kennis met hun personage en verdiepen zich in de gebeurtenissen van september 1944 van die persoon.

Na ca. 45 minuten komen de leerlingen terug naar de educatieve ruimte. Daar zal een gezamenlijke nabespreking plaatsvinden. Tenslotte gaan de leerlingen onder begeleiding van de museumdocent naar de Airborne Experience.

4. Verwerkingslessen

Doel

De leerlingen vertalen hun ervaringen uit het museum in een presentatie of product.

Inhoud

Wij geven hier drie opties voor een verwerkingsles na het museumbezoek. Eén richt zich op het verleden, één gaat over het heden en één over de toekomst. Ook zijn er in bijlage 1 een aantal werkbladen bijgevoegd over de Slag om Arnhem, die u zou kunnen doen met de leerlingen na het bezoek aan het Airborne Museum.

Verleden

De leerlingen werken in hetzelfde groepje als in het museum. Samen schrijven ze het verhaal van de hoofdpersoon. Wie was het, wat overkwam hem/haar, hoe liep het af? Vervolgens vertelt ieder groepje klassikaal kort wie hun hoofdpersoon was en waarom deze wel of geen medaille verdient (vraag die ieder groepje heeft beantwoord in het museum).

Er zijn een aantal groepjes met dezelfde hoofdpersoon, de leerlingen met dezelfde hoofdpersoon kunnen eventueel samenwerken.

Heden

De leerlingen maken individueel een koffertje van zichzelf. De inhoud van de koffer vertelt, net als de koffers in het museum, een verhaal over de leerling. De inhoud toont wie ze zijn, wat belangrijk voor ze is, welke dromen ze hebben en dergelijke. De koffers kunnen tentoongesteld worden op school. De leerlingen lichten de inhoud van hun koffer toe in een informatiebordje.

Toekomst

Houd een kringgesprek over vrede:

Hoe lang is het al vrede in Nederland? Wat betekent vrede? Wat betekent het als je niet vrij bent? Waarom is vrede belangrijk? Hoe kan je ervoor zorgen dat het vrede blijft?

Maak met de leerlingen een woordweb over vrede. Schrijf het woord vrede midden op het bord. Laat de leerlingen associëren op het woord.

Naar aanleiding van het kringgesprek en het woordweb kunnen de leerlingen een gedicht maken over vrede.

5. Museuminspecteurs

Wat is het?

Kinderen tot en met 12 jaar kunnen museuminspecteur worden. Als museuminspecteur beantwoord je na een bezoek aan het museum een aantal vragen op de website van museuminspecteurs of via de app. De vragen gaan over wat de inspecteurs van de activiteiten vonden, of ze iets nieuws geleerd hebben, of de medewerkers aardig waren en wat zij aan het museum zouden willen veranderen. Er zijn een aantal data wanneer de winnende inspecties bekend worden gemaakt. De inspecteurs kunnen dan mooie prijzen winnen. Museumkids.nl is een initiatief van de Stichting Museumkaart.

Doel

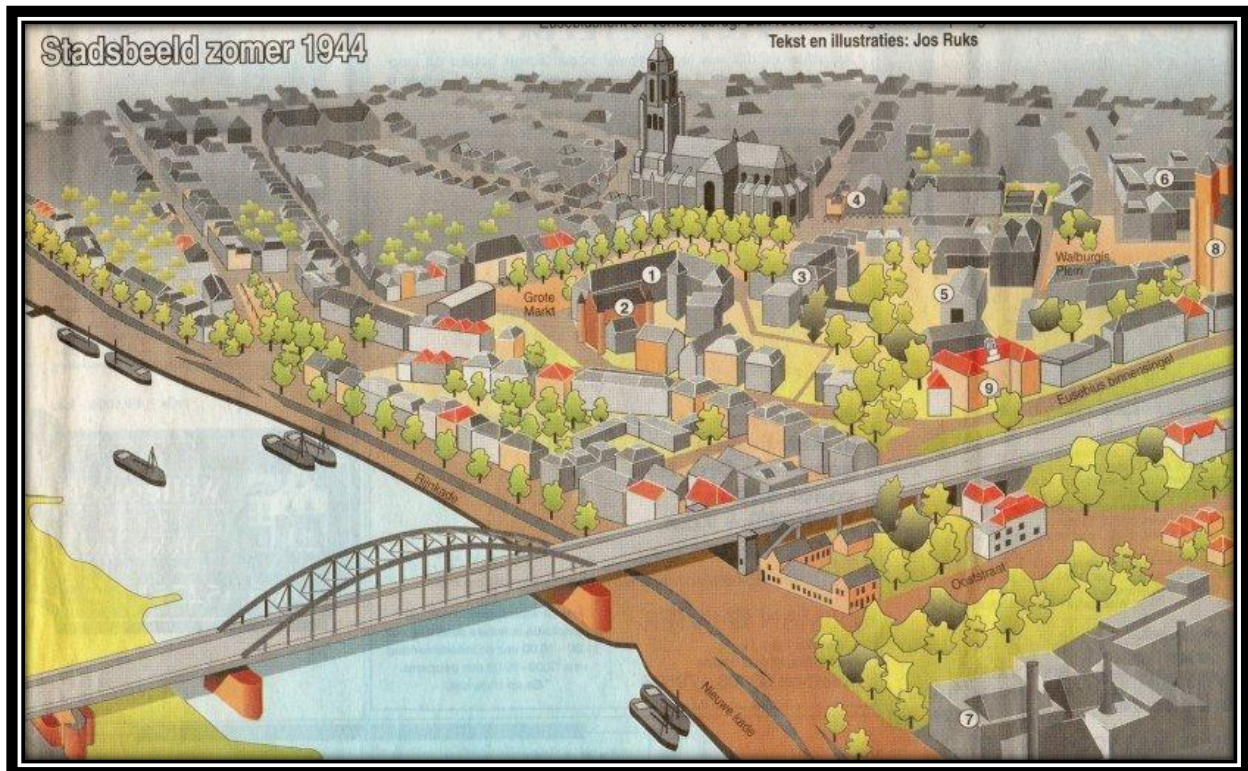
Wij willen graag weten wat uw leerlingen van ons museum vinden. Museuminspecteurs is een leuke manier voor de kinderen om hun mening te geven over hun museumbezoek en voor ons is het erg leerzaam! Wanneer het museum genoeg stemmen ontvangt, worden we kidsproof bevonden.

Hoe

Wanneer leerlingen museuminspecteur willen worden, kunnen ze zo meedoen:

1. Maak een account aan op Museumkids.nl of via de gratis app 'Museuminspecteurs', te downloaden via de App Store of Play Store op smartphone of tablet.
2. Let goed op tijdens het museumbezoek!
3. Gebruik de vragenlijst op de site, of de gratis app om de inspectie in te sturen.
4. Vul naam en emailadres in om de inspectie te bewaren
5. Bevestig de aanmelding via de link die per mail is verstuurd.

Bijlage 1: werkbladen verwerkingsles

Zo zag het centrum van Arnhem er uit in de zomer van 1944.

1. Hoe lang was Nederland toen al bezet door de Duitsers?

2. Op welke datum is de invasie in Normandië begonnen?

3. Hoe wordt deze belangrijke dag genoemd?

4. Welke landen deden mee aan deze invasie?

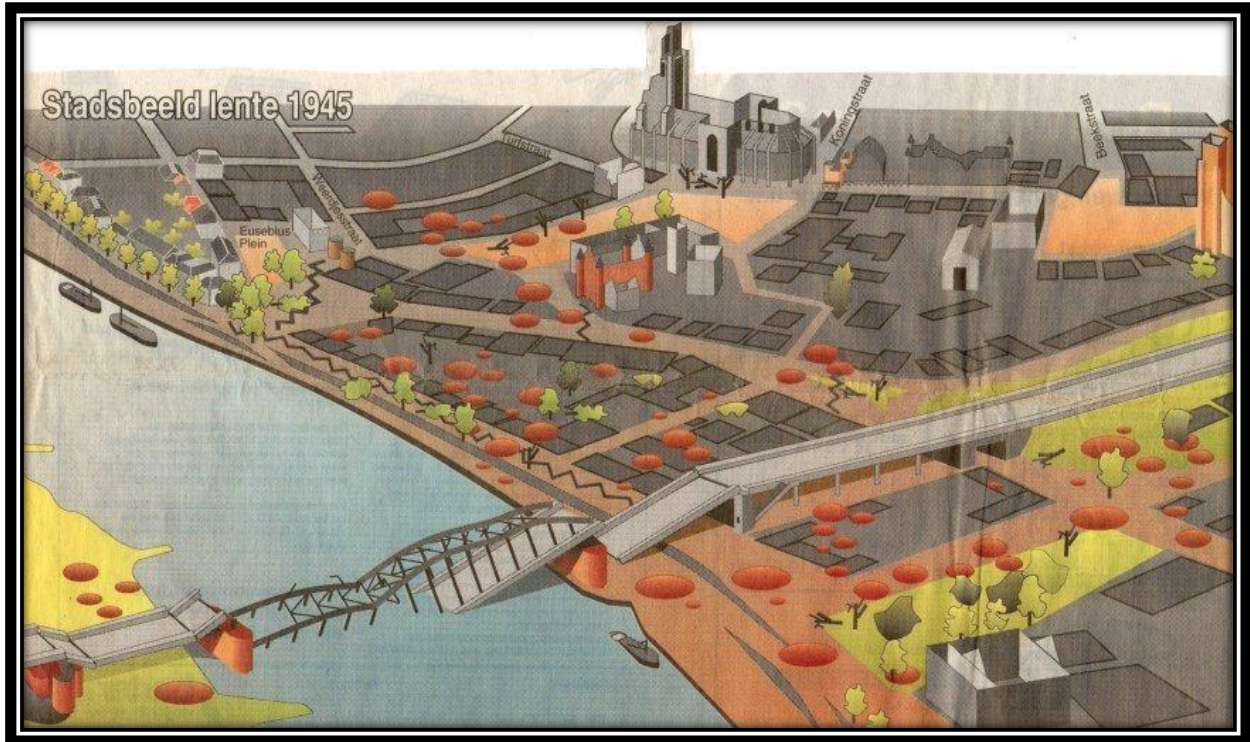
5. Hoe lang deden deze legers erover om bij de grens van Nederland te komen?

6. Wanneer begon de Slag om Arnhem?

7. Hoe lang heeft de Slag om Arnhem geduurd?

8. Wat was het belangrijkste doel van de Slag om Arnhem?

9. Uit welke landen kwam de militairen die rondom Arnhem en Oosterbeek hebben gevochten?

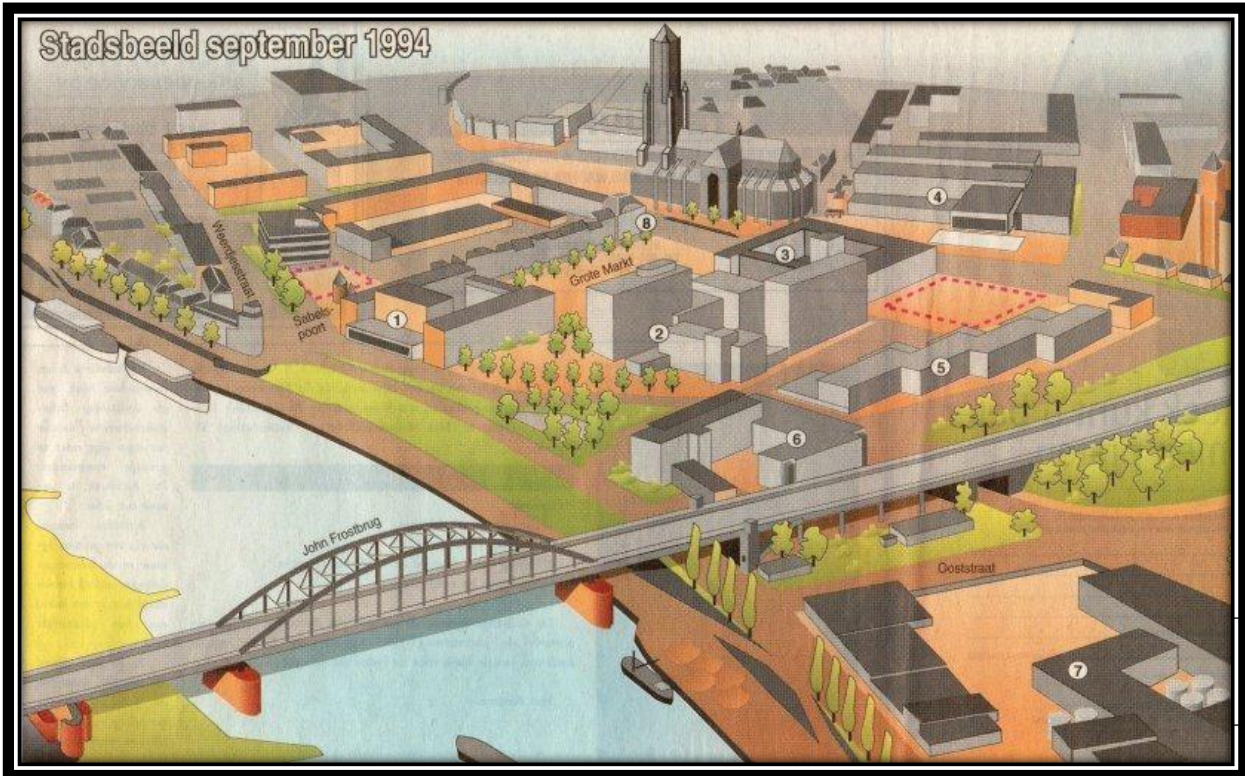
Zo zag het centrum van Arnhem er uit in het voorjaar van 1945.

10. Wat is er in het centrum van Arnhem veranderd sinds de zomer van 1944?

11. Wat is er gebeurd tijdens de Slag om Arnhem (kort en in je eigen woorden opschrijven)?

12. Wat is er met veel huizen en gebouwen gebeurd in Arnhem, tijdens en na de Slag om Arnhem?

13. Waar waren de burgers van Arnhem in de maanden na de Slag om Arnhem tot de bevrijding?

Zo zag het centrum van Arnhem er uit in september 1994.

15. Naar wie is de brug bij Arnhem na de oorlog vernoemd en weet je ook wie dat is?

16. Zou je nog eens terug gaan naar het Airborne Museum? Wat is je het meest bijgebleven?

Bijlage 2: beknopte informatie Slag om Arnhem

Het begin van de Tweede Wereldoorlog

In 1933 komt Hitler aan de macht in Duitsland. Hij wil dat Europa één groot Duits rijk wordt. Vanaf 1938 verovert hij met het Duitse leger grote delen van Europa en op 10 mei 1940 vallen ze ook Nederland binnen. Al snel is Nederland 'bezet'. Dit betekent dat de Duitsers hier de baas waren en dat zij bepaalden wat er gebeurde. Van vrijheid is geen sprake meer en zomaar zeggen wat je denkt is gevaarlijk. De Geallieerden, het bevrijdingsleger van Europa, beginnen op 6 juni 1944 met een grote aanval op de Duitsers vanuit Frankrijk: D-day. Begin september 1944 bereiken ze de grens met Nederland!

De Slag om Arnhem

De brug over de Rijn bij Arnhem heeft een grote rol gespeeld bij de bevrijding van Nederland. In september 1944 is het zuiden van Nederland al bevrijd. Geallieerden willen met een aanval op de belangrijke bruggen bij Arnhem, Nijmegen en Eindhoven de rest van Nederland bevrijden en Duitsland binnentrekken om Hitler te verslaan. Deze operatie heette 'Market Garden' en de Slag om Arnhem was hiervan een belangrijk onderdeel. Helaas mislukte het plan, de Duitse verdediging was te sterk. Meer dan 10.000 manschappen waren betrokken bij de Slag om Arnhem. Dit was onderdeel van de grootste luchtdingsoperatie ooit. Deze aanval had een verrassing moeten zijn, maar de Geallieerden hadden pech. Een sterke Duitse legermacht met tanks en pantserwagens was toevallig in dat gebied. Negen dagen lang werd er hevig gevochten. Slechts 600 parachutisten wisten de Rijnbrug bij Arnhem te bereiken. Later moesten zij zich overgeven. De Duitse overmacht was te groot. Tijdens de Slag om Arnhem kwamen meer dan 1800 Geallieerde manschappen en ongeveer net zoveel Duitse manschappen om het leven. Daarnaast kwamen er ook nog eens ongeveer 1000 burgers om het leven. Slechts 2300 Geallieerden slaagden erin om zich veilig terug te trekken over de Rijn, de rest werd gevangen genomen of raakte gewond.

Op de militaire begraafplaats in Oosterbeek zijn ruim 1700 Geallieerden begraven, voornamelijk Britse militairen, maar ook Poolse en Canadese militairen.

Hotel Hartenstein in Oosterbeek

Generaal-majoor Urquhart heeft het voormalige hotel Hartenstein in Oosterbeek in gebruik genomen als hoofdkwartier. Van hieruit leidt hij zijn manschappen. Na het mislukken van de slag bij de brug trekken de troepen zich terug naar Oosterbeek en komt Hartenstein in het midden van het slagveld te liggen. Hier wordt een paar dagen hard gevochten, maar de Britten houden moedig stand. Een ander probleem is dat de bevoorrading uit de lucht vaak in handen van de Duitsers valt en zo ontstaat al snel een tekort aan voedsel, medicijnen en munitie. Op 25 september wordt besloten om de overgebleven Britse militairen terug te trekken over de Rijn. Dit is operatie *Berlin*. Dat gebeurt in de nacht van 25 op 26 september 1944.

Arnhem, een verlaten stad

Na de landing en de gevechten bij de brug wilden de Duitsers alle burgers evacueren. Alle inwoners van Arnhem, Oosterbeek, Renkum en Heelsum moesten hun huizen verlaten en ergens anders onderdak zoeken. De leegstaande huizen werden vaak leeggeroofd. Eind september 1944 was Arnhem een lege stad en aan het einde van de oorlog was Arnhem grotendeels verwoest, inclusief de verkeersbrug die in oktober 1944 door een geallieerd bombardement werd geraakt. Van de meer dan 23.000 woningen waren er in mei 1945 maar 145 onbeschadigd.

Een brug te ver

De verovering van de Rijnbrug bij Arnhem is mislukt. De geallieerde troepen moeten de strijd rond Arnhem staken. Het was te optimistisch van de geallieerden om te denken dat ze vanaf de Belgische grens in drie dagen helemaal tot de Rijnbrug in Arnhem zouden kunnen optrekken. De brug in Nijmegen, dat is wel gelukt, die kregen de bevrijders in handen. Maar die van Arnhem bleek een brug te ver.

De Hongerwinter in Nederland

De mislukking van de Slag om Arnhem betekende dat het westen en noorden van Nederland niet voor de winter van 1944 bevrijd werden. Bovendien gingen de Nederlandse treinmachinisten reeds op 17 september 1944 in staking na een oproep uit Londen van Koningin Wilhelmina. Zo wilde men voorkomen dat de bezetter extra militairen naar Nederland stuurde om tegen de Geallieerden te vechten. Maar door die spoorwegstaking kon er ook geen voedsel voor de Nederlandse bevolking worden vervoerd. Dit werd het begin van de Hongerwinter die aan ruim 20.000 Nederlanders het leven kostte, door honger en de kou.

In het kort

- In 1944 was Nederland al 4 jaar bezet door de Duitsers, maar er werd door de Geallieerden hard aan de bevrijding van Europa gewerkt.
- Op 6 juni 1944 landden Amerikaanse, Engelse, Canadese en zelfs Franse troepen op de kust van Frankrijk. Deze dag wordt **D-Day** genoemd.
- De opmars gaat snel. Parijs, Brussel en Antwerpen worden bevrijd.
- Montgomery maakt een plan om ook Nederland snel te bevrijden. Hij wil in één keer alle bruggen over de grote rivieren veroveren en dan doortrekken naar het IJsselmeer. Vanaf daar wil hij naar het oosten trekken richting Duitsland.
- Het is een optimistisch plan. Maar Montgomery verwacht dat de Duitse troepen niet meer zo sterk zijn.
- Op 17 september stijgen de eerste vliegtuigen op. De Duitsers zijn verrast en vechten niet hard terug. Maar al snel herstellen de Duitsers zich.
- Slechts een kleine groep Britten weet de Rijnbrug bij Arnhem te bereiken.
- De Duitsers omsingelen hen. Ze kunnen geen hulp meer krijgen van andere geallieerde troepen en moeten de brug weer uit handen geven.
- De verovering van de Rijnbrug bij Arnhem mislukt.
- Na negen dagen trekken de Britten zich terug over de Rijn. De slag is voorbij.

Colofon

Uitgave Airborne Museum Hartenstein, 2018
Afdeling Educatie
Utrechtseweg 232
6862 AZ Oosterbeek
Telefoon: 0854 857 813
Email: boekingen@airbornemuseum.nl
Website: www.airbornemuseum.nl

Dit project is mede mogelijk gemaakt door:

EDU-ART
Zeelandsingel 40
6845 BH Arnhem
Postbus 30100
6803 AC Arnhem
Telefoon: 026 4001900
www.edu-art.eu